

Sygn. akt I ACa 820/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Iwona Wiszniewska
Sędziowie:	SSA Agnieszka Sołtyka (spr.) SSA Halina Zarzeczna
Protokolant:	st. sekr. sądowy Beata Waclawik

po rozpoznaniu w dniu 14 lutego 2013 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa A. D.

przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w N.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 10 października 2012 r., sygn. akt I C 628/12

I. oddala apelację,

II. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa- Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym,

III. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie na rzecz radcy prawnego M. O. kwotę 147,60 (sto czterdzieści siedem złotych sześćdziesiąt groszy), w tym należny podatek VAT tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA H. Zarzeczna SSA I. Wiszniewska SSA A. Sołtyka

UZASADNIENIE

Powód A. D. w pozwie złożonym w dniu 19 czerwca 2012 roku wniósł o:

1/ zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Zakładu Karnego w N. na rzecz powoda kwoty 80.000 złotych wraz z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 19 czerwca 2012 roku;

2/ zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Zakładu Karnego w N. na rzecz Stowarzyszenia Pomocy (...) kwoty 20.000 złotych;

Podstawę prawną powództwa stanowił art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. odnoszący się do zadośćuczynienia za krzywdę poniesioną w związku z warunkami odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w N..

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 10 października 2012 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił powództwo i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd ten ustalił, że powód A. D. pierwotnie odbywał kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w N. w okresach od 22 listopada 2007 roku do 7 grudnia 2007 roku i od 27 listopada 2009 roku do 27 marca 2010 roku. W dniu 31 stycznia 2012 roku został ponownie osadzony w Zakładzie Karnym w N. celem odbycia kary pozbawienia wolności i przebywał w Zakładzie Karnym w N. w okresach od 31 stycznia 2012 roku do 16 lutego 2012 roku i od 20 marca 2012 roku do 6 kwietnia 2012 roku.

W dniach od 31 stycznia 2012 roku do 1 lutego 2012 roku przebywał w celi numer 64 na oddziale IX Zakładu Karnego w N.. Cella ta ma powierzchnię 11,63 m². Powód przebywał w tej celi sam. Powód A. D. w dniach od 1 lutego 2012 roku do 15 lutego 2012 roku przebywał w celi numer 107 na oddziale XI Zakładu Karnego w N.. Cella ta ma powierzchnię 11,63 m². Powód przebywał w tej celi razem z J. S. [w dniach od 1 lutego 2012 roku do 7 lutego 2012 roku], a następnie z D. W. [w dniach od 9 lutego 2012 roku do 14 lutego 2012 roku]. Powód A. D. w dniach od 15 lutego 2012 roku do 16 lutego 2012 roku przebywał w celi numer 119 na oddziale II Zakładu Karnego w N.. Cella ta ma powierzchnię 13,33 m². Powód przebywał w tej celi razem z R. S.. W dniach od 20 marca 2012 roku do 6 kwietnia 2012 roku przebywał w celi numer 216 na oddziale III Zakładu Karnego w N.. Cella ta ma powierzchnię 15,39 m². Powód przebywał w tej celi razem z Ł. J. [w dniach od 27 marca 2012 roku do 6 kwietnia 2012 roku], A. K. [w dniach od 20 marca 2012 roku do 30 marca 2012 roku], R. M. [w dniach od 27 marca 2012 roku do 30 marca 2012 roku], S. R. [w dniach od 20 marca 2012 roku do 27 marca 2012 roku]. W okresie pobytu powoda A. D. w Zakładzie Karnym w N. nie miały miejsce sytuacje, iż powierzchnia mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego była mniejsza niż 3 m². Sąd ustalił nadto, że cele, w których przebywał osadzony A. D. w okresie osadzenia w Zakładzie Karnym w N. posiadały kąciki sanitarne, które są w trwały sposób wyodrębnione od pozostałej części pomieszczenia. Wyjątek dotyczył celi numer 107 na oddziale XI, w której kącik sanitarny jest oddzielony od reszty pomieszczenia parawanem. Cele mieszkalne były wyposażone w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy. Powyższe cele były odpowiednio ogrzewane i wentylowane. W celach był zapewniony dostęp do bieżącej zimnej, a w niektórych również do ciepłej wody. Ponadto osadzonym zapewniano raz w tygodniu możliwość kąpieli w łaźni. W czasie pobytu w celi numer 107 na oddziale XI Zakładu Karnego w N. przez pewien czas z powodem przebywała osoba, która celowa nie korzystała z urządzeń sanitarnych przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych, co skutkowało powstawaniem nieprzyjemnych zapachów w celi. W związku z tym w celi było otwierane okno, w następstwie czego dochodziło do ochłodzenia celi.

Na kanwie tak ukształtowanego stanu faktycznego Sąd zważył, że powództwo oparte na art. 417 k.c. oraz art. 448 k.c. w związku z art. 23 i 24 k.c., okazało bezzasadne.

W pierwszej kolejności Sąd ten podkreślił, że oparł się głównie na dowodach z dokumentów oraz zeznaniach samej strony powodowej. Wniosek strony powodowej o przesłuchanie świadków oddalił z uwagi na to, że oparł się w tym zakresie na zeznaniach A. D.. Rozważając zasadność powództwa w zakresie zapewnienia powodowi właściwej powierzchni w celi uznał, że w każdej z cel zapewniono mu powierzchnię przekraczającą 3m², co oznacza, że nie można w działaniu administracji zakładu dopatrzeć się bezprawności. Ekspozycja w pozwie – zdaniem powoda, niewłaściwa organizacja pomieszczenia sanitarnego także nie została przez Sąd Okręgowy uwzględniona

z uwagi na brzmienie § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 roku w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności. Sąd uznał bowiem, że oddzielenie sanitariatu od pozostałej części celi parawanem spełnia wymogi prywatności i swobodnego korzystania w rozumieniu wyżej powołanego przepisu. Z istoty odbywania kary pozbawienia wolności wynika zaś konieczność znoszenia uciążliwego postępowania innych współwięźniów za co odpowiedzialności z pewnością nie może ponosić pozwany. Sąd nie dał natomiast wiary tej części zeznań powoda, z których wynikało, że mimo skarg powoda osoba, której zachowanie nie było właściwe nie została przeniesiona. Ta zaś okoliczność, że w celi było zimno okazała się być wynikiem wietrzenia pomieszczenia przez samych współwięźniów, a nie braku ogrzewania w celi. Reasumując, Sąd uznał, że nie zaistniały przesłanki przyznania powodowi zadośćuczynienia oraz nakazania pozwanemu spełnienia świadczenia na cel społeczny. Podkreślił, że z obiektywnego punktu widzenia nie można było uznać, że warunki dobywania kary pozbawienia wolności były dla powoda źródłem krzywdy.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od wyroku złożył powód. Zarzucił mu:

1. naruszenie prawa materialnego mające wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 417 KC w zw. z art. 110 § 2 KKW poprzez uznanie, że pozwany zapewnił powodowi powierzchnię w celach mieszkalnych wynoszącą co najmniej 3 m², co nie stanowiło naruszenia dóbr osobistych powoda i nie mogło być kwalifikowane jako czyn bezprawny, w sytuacji gdy przy ustalaniu wymaganej powierzchni celi mieszkalnej przypadającej na skazanego powinno się brać pod uwagę wyłącznie powierzchnię użytkową celi mieszkalnej, służącą do nieskrępowanego użytkowania przez osadzonego (przestrzeń życiową), bez wliczania powierzchni zajmowanej przez wyposażenie celi;

2. naruszenie prawa materialnego tj. 417 KC w zw. z § 28 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. z 2003 r., Nr 152, poz. 1493) poprzez uznanie, że sposób zorganizowania przez pozwanego urządzeń sanitarnych w celi zajmowanej przez powoda nie naruszał jego dóbr osobistych i nie mógł być kwalifikowany jako czyn bezprawny, w sytuacji gdy sposób oddzielenia kącika sanitarnego od części mieszkalnej celi nie zapewniał niekrępującego użytkowania;

3. naruszenie prawa procesowego, tj. przepisu art. 217 § 1 KPC oraz art. 227 KPC poprzez niezasadne oddalenie istotnych dla rozstrzygnięcia osobowych wniosków dowodowych powoda.

Mając na względzie powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie w przypadku, gdyby Sąd odwoławczy dostrzegł przesłanki uniemożliwiające merytoryczne rozpatrzenie sprawy, wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji celem ponownego rozpoznania. Wniósł też o zasądzenie kosztów procesu z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego i na podstawie § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002r., Nr 163, poz. 1349), oświadczył, że opłaty z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej nie zostały zapłacone w całości lub w części.

Odpowiedź na apelację złożył pozwany, wnosząc o oddalenie apelacji powoda w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda, wywiedziona przez jego profesjonalnego pełnomocnika, okazała się nieuzasadniona.

Przedpolem instancyjnej kontroli rozstrzygnięcia zainicjowanej wniesionym przez powoda środkiem zaskarżenia okazały się być niekwestionowane przez apelującego ustalenia faktyczne. Brak zarzutu, który by wprost odnosił się

do poczynionych przez Sąd ustaleń faktycznych oznacza zaś, że stosownie do art. 378 § 1 k.p.c., Sąd odwoławczy jest nimi związany.

Mając na uwadze powyższe zarzut apelacyjny skonstruowany w oparciu o art. 417 k.c. w związku z art. 110 § 2 k.k.w., oparty wyłącznie na naruszeniu prawa materialnego, nawet przy przyjęciu, że jest słuszny, nie mógł odnieść zamierzonego rezultatu. Rozumienie pojęcia „powierzchni w celach mieszkalnych” jakie legło u podstaw zarzutu, polegające na odliczeniu z powierzchni celi miejsc zajętych przez sprzęt kwaterekowy, a zatem meble i urządzenia sanitarne, nie jest słuszne. Pierwszoplanowo, koncepcja zaoferowana przez skarżącego nie ma żadnej podstawy prawnej. Zarówno literalne brzmienie art. 110 § 2 k.k.w., jak i ugruntowana wykładnia tego przepisu nie legitymizuje do pomniejszania powierzchni celi o ilość miejsca zajmowanego przez meble. Oczywiście jest, że takie przedmioty służą do użytku i wykorzystania powierzchni celi zgodnie z jej mieszkalnym przeznaczeniem. Po drugie, z unormowania zawartego w § 4 ust. 4 zarządzenia nr 7/2012 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej wynika w sposób nie budzący wątpliwości, jakich elementów nie należy wliczać do powierzchni użytkowej celi. Powód nie kwestionował, że wedle takich wyliczeń zostały sporządzone tabele zaludnienia w celach zajmowanych przez niego na potrzeby niniejszego postępowania (k.76, 77-80). W tym kontekście nie są pozbawione znaczenia prawno wywody pozwanej wskazujące na analogia legis powierzchni użytkowej celi z powierzchnią użytkową pomieszczenia z art. 2 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego, która to definicja rzutuje na wykładnię powierzchni celi. Skoro bowiem w warunkach wolnościowych powierzchnię pomieszczenia oblicza się wraz z wyposażeniem wnętrza, to nie ma żadnych przeciwwskazań, aby ten sam model zastosować w warunkach penitencjarnych. Takim przeciwwskazaniem nie może być w szczególności ograniczony czas przebywania więźnia poza celą, albowiem jest on izolacyjnym elementem kary. Ograniczenia w stanowieniu o sobie wynikające z naruszenia obowiązujących norm prawnych nie mogą polepszać sytuacji więźnia względem osób przebywających na wolności, które porządku prawnego przestrzegają, choćby poprzez uprzywilejowane liczenie powierzchni użytkowej. Reasumując, Sąd Apelacyjny nie akceptuje proponowanych przez powoda metod obliczania powierzchni użytkowej celi, uznając tym samym, że sposób obliczenia, jaki przedsięwziął na potrzeby postępowania Sąd Okręgowy jest zgodny z obowiązującymi przepisami prawa. Na marginesie tej części uzasadnienia należy wskazać, że apelujący formułując wyżej opisany zarzut nie wskazał jakie meble, o jakiej powierzchni znajdowały się w poszczególnych celach zajmowanych przez powoda. Nie można zatem dokonać ewentualnej korekty. Symptomatycznie skarżący nie formułował wyżej przedstawionych tez w toku postępowania przed sadem pierwszej instancji, co skłania do wniosku, że podniósł je jedynie na użytek postępowania apelacyjnego.

Nie można tracić z pola widzenia, że powyższy zarzut nie może skutecznym apelacji nawet przy przyjęciu, że zasługuje on na uwzględnienie. Opisane wyżej przypadające na jednego więźnia powierzchnie użytkowe, znacznie przekraczające powierzchnię 3 m² pozwalają na przyjęcie, że gdyby nawet nie doliczać do nich powierzchni zajmowanej przez meble, to i tak w ten sposób rozumiana powierzchnia użytkowa mogłaby być wyższa aniżeli 3m² w przeliczeniu na jedną osobę. Z ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie wynika bowiem, że od 31 stycznia 2012 roku do 1 lutego 2012 roku powód przebywał w celi o powierzchni 11,63 m² sam. Następnie w okresie od 1 do 15 lutego 2012 roku w celi o powierzchni 11,63 m² przebywały 2 osoby, a zatem przypadła na nich powierzchnia po 5,815 m². W okresie od 15 lutego do 16 lutego w celi o powierzchni 13,13 m² wraz z powodem przebywała jedna osoba (na powoda przypadło zatem 6,56 m²). Ostatecznie od 20 do 27 marca 2012 roku wraz z powodem przebywały 3 osoby w celi o powierzchni 15,39 m², przy czym na powoda przypadło 5,13 m².

Na uwzględnienie nie zasługiwał także zarzut wadliwej organizacji sanitariatu w celi. Nie powinno budzić wątpliwości, że każdy pobyt w areszcie śledczym, czy zakładzie karnym wiąże się z naturalnymi dolegliwościami w postaci pogorszenia standardu życia, ale co do zasady obejmuje to zwykle następstwa przymusowej izolacji, a nie zezwolenie na naruszanie innych uprawnień osoby, wobec której stosowana jest wskazana represja (środek zapobiegawczy). Sam pobyt w zakładzie karnym nie może zatem prowadzić do przebywania w pomieszczeniu nie zapewniającym godnych warunków do życia. Godne warunki obejmują zapewnienie prywatności i intymności, m.in. związanych z potrzebami fizjologicznymi. Niemniej trafnie Sąd Okręgowy wskazał, że obowiązujące przepisy w tym zakresie

nie przewidują zapewnienia samodzielności pomieszczeń przeznaczonych na toalety, ani ich oddzielenia murem od pozostałej części celi. W ocenie Sądu Apelacyjnego bezzasadne jest twierdzenie powoda, że sposób wydzielenia kącika sanitarnego, z którego korzystali wszyscy osadzeni naruszał jego godność i prawo do intymności. Ponadto zachowanie pozwanego polegające na oddzieleniu kącików sanitarnych od reszty pomieszczenia kotarą nie było bezprawne, gdyż znajdowało umocowanie w § 28 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493). Przepis ten nie nakłada na administrację zakładu karnego obowiązku zapewnienia oddzielnych toalet lub murowanych kącików sanitarnych. Jediną wytyczną, jaką zawiera jest usytuowanie sanitariatów w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie. W ocenie Sądu Apelacyjnego wymóg ten został spełniony. Podkreślić trzeba nadto, że z niezakwestionowanych w tym zakresie ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że tylko w celi 107 kącik sanitarny oddzielony był od reszty celi parawanem. W celi tej powód przebywał tylko przez 14 dni. W okresie 1-7 luty 2012r wraz z jednym osadzonym, 8 lutego 2012r był sam, a w okresie 9-14 luty 2012r ponownie przebywał z jednym osadzonym. Ewentualne uciążliwości mogły zatem trwać maksymalnie 7 dni, a to nie stanowi podstawy do zasądzenia zadośćuczynienia.

Ostatni zarzut apelacji i zarazem jedyny zarzut odnoszący się do naruszenia norm prawa procesowego, mianowicie art. 217 § 1 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. także nie zasługiwał na uwzględnienie. Powód ani przed sądem pierwszej instancji, ani też w apelacji nie zakwestionował rzetelności ani też prawdziwości dokumentów złożonych przez stronę pozwaną, a w szczególności zestawienia obsadzenia cel oraz ich wyposażenia w okresie objętym powództwem. Zeznania świadków, jakich się domagał nie mogły zatem zasadniczo wpłynąć na ocenę materiału dowodowego, albowiem ten w zakresie objętym oddaloną tezą dowodową został oceniony zgodnie z intencją skarżącego. Zeznania powoda wystarczały zaś dla rozstrzygnięcia sprawy. Wskazać trzeba, że przesłuchanie świadków co do powierzchni cel, ich zaludnienia i kącików sanitarnych było zbędne w rozumieniu art. 227 k.p.c. wobec niezakwestionowania złożonych w sprawie w tym zakresie dokumentów. Z dokumentów tych wynika natomiast, że warunki, w jakich powód odbywał karę pozbawienia wolności w pozwanej jednostce penitencjarnej nie naruszały norm ani w zakresie powierzchni na jednego osadzonego, ani w zakresie wyposażenia cel. Zbędne było zatem przesłuchiwanie świadków na okoliczności związane z dolegliwościami związanymi z odbywaniem kary pozbawienia wolności w tych warunkach. Nie naruszył zatem Sąd Okręgowy art. 217 § 1 k.p.c. Według zaś ugruntowanego orzecznictwa sąd może pominąć zgłoszone wnioski dowodowe lub odstąpić od przeprowadzenia dopuszczonych dowodów, jeżeli okoliczności sprawy zostały już dostatecznie wyjaśnione, to znaczy wtedy, gdy chodzi o dowody na okoliczności, które zostały już wyjaśnione zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy (zob. m.in. wyrok SN z dnia 15 października 1999 r., I PKN 316/99, OSNP 2001, nr 5, poz. 151; wyrok SN z dnia 26 września 1966 r., II CR 314/66, OSNC 1967, nr 2, poz. 39). Marginalnie należy zauważyć, że niesporny stan cel – opisany przez powoda, których zasadniczo ani pozwany, ani też Sąd w ramach uzasadnienia nie kwestionowali, nie był bezprawny. Dolegliwości, jakich zatem ewentualnie doznawał powód nie mogły prowadzić do uwzględnienia powództwa, albowiem w sprawie nie było podstaw do zastosowania art. 448 k.c..

Wobec powyższego apelację jako bezzasadną należało oddalić o czym, na zasadzie art. 385 k.p.c., orzeczono jak w punkcie I sentencji postanowienia.

Koszty należne pełnomocnikowi powoda udzielającemu pomocy prawnej z urzędu rozliczono w oparciu o § 10 pkt 25 w zw. z § 12ust 1 pkt 2, § 15 oraz § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349).

O kosztach postępowania za drugą instancję należnych stronie pozwanej orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c., a ich wysokość określa § 10 pkt 25 w zw. z § 12ust 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomoc

H.Zarzeczna I. Wiszniewska A. Sołtyka